

Základní problematika dopravy

modul 1

OBECNÁ DEFINICE DOPRAVY

Doprava je záměrná činnost spočívající v přemísťování osob nebo věcí, která se uskutečňuje dopravními prostředky po dopravních cestách a to v prostoru a čase.

DOPRAVA A SPOLEČNOST

S vývojem lidské společnosti dochází k výraznému zvyšování výměny zboží a informací. Potřeby na přemísťování věcí a osob neustále stoupají. Požadavky na dopravu a její strukturu se odrážejí jak v regionech jednotlivých států tak i v různých částech světa v závislosti na geografických podmínkách a průmyslovém a kulturním vývoji společností.

Kvalita dopravy je v řadě případů limitujícím faktorem pro další možnosti rozvoje jednotlivých oblastí.

Správné programy vývoje a promyšlená dopravní politika dávají dobré předpoklady pro harmonický rozvoj obcí, regionů a států, naopak dojde-li k pochybením, následky vzniklé v oblasti ekonomické, sociální a ekologické jsou závažné a dlouhodobé.

Při současném stupni průmyslového rozvoje není zásadním problémem vyrobit požadovaný výrobek. Vzhledem k vysokému stupni mezinárodní výměny zboží dochází ke specializované a automatizované hromadné výrobě věcí. Náklady na vlastní výrobu jsou minimalizovány. Podstatnou část nákladů tvoří u velké části výrobků právě náklady na dopravu, ať už se jedná o dopravu při vlastní výrobě nebo o dopravu od výrobce ke spotřebiteli. Kvalita a promyšlenost dopravního systému se proto často stává v konkurenčním boji jednotlivých výrobců limitujícím faktorem po jejich postavení na trhu.

OBECNÉ POŽADAVKY NA DOPRAVU

Od dopravního systému vyžadujeme určité vlastnosti a schopnosti. Podle toho, jak jsou jednotlivé dopravní systémy schopny tyto požadavky naplnit, jsou rozvíjeny nebo potlačovány.

- Více volitelných stupňů rychlosti přepravy (z domu do domu - door to door. Např. do 2 hodin, do 24 hodin, do 48 hodin atd.) Volba rychlostí závisí na ekonomické rozvaze, popř. jiných ukazatelích.

- Stupeň časové jistoty splnění přepravního úkolu. Četnost spojů, dodržování časových harmonogramů.

- Stupeň bezpečnosti dopravy. Minimální pravděpodobnost, že bude přepravovaná věc zničena nebo poškozena, popř. že utrpí újmu přepravovaná osoba. Nízké hodnoty mechanických, chemických a biologických vlivů, které mohou dále ovlivnit např. funkční a estetické vlastnosti přepravovaných věcí.

- Úroveň dalších poskytovaných služeb během přepravního procesu (vybavení autobusů, spediční služba atd.).

- Přiměřenost nákladů - Po započtení přepravních nákladů do ceny výrobku musí být ještě schopný prodeje.

CHARAKTERISTIKA DOPRAVY

Doprava se ve svém vývoji vyznačuje:

a) Trvalým růstem , což je způsobeno restrukturalizací zpracovatelského průmyslu, při které se výroba přesouvá z tradičních center do nových rozvojových oblastí, tlakem výrobců na minimalizaci zásob s častým doplňováním (kamion nebo kontejner na cestě je vlastně sklad), růstem podílu odvětví služeb v ekonomice, zvyšováním podílu vozidel v osobním vlastnictví a zvyšování jejich využívání.

b) Nerovnoměrností ve vývoji jednotlivých dopravních odvětví - nárůst silniční dopravy, pokles a stagnace železniční a říční dopravy.

c) Prostorovým rozložením , největší intenzita dopravy je uvnitř sídelních a hospodářských center a při vzájemném propojení těchto center.

d) Sociálními důsledky , doprava poskytuje zaměstnání pro velké množství osob, umožňuje zvýšení hospodářské a kulturní úrovně jednotlivých regionů, ale i opak - např. dálniční obchvat může "odříznout" určitou oblast od okolí.

e) Ekologické důsledky

- v současnosti hlavní spotřebitel neobnovitelné energie
- znečišťování prostředí
- hlučnost, vibrace
- nehodovost

2 DOPRAVA A LOGISTIKA

Od devadesátých let 20.století se odborná i laická veřejnost stále častěji setkává s pojmem LOGISTIKA. Jsou pořádány kurzy a školení logistiky, zahraniční firmy hledají odborníky logistiky, na plachtách kamionů a reklamních štítech dopravních firem najdeme často slovo LOGISTIK. Už z toho lze usoudit na vztah mezi logistikou a dopravou.

CO JE LOGISTIKA

JE TO METODA výzkumu a řízení všech komponentů oběhového procesu.

Jednotlivé komponenty oběhového procesu jsou:

- doprava a řízení dopravy
- manipulace s materiálem
- skladování a řízení zásob
- balení
- distribuce
- komunikační, informační a řídicí systémy.

Vzájemná koordinace těchto komponentů přispívá k dosažení cíle logistiky: (v hospodářské sféře) zabezpečit a zvýšit zisk podniku.

Základem logistiky je matematické a systémové myšlení ve spojení s moderními informačními technologiemi. (LOGOS - MATEMATICKÁ LOGIKA).

Logistika se zabývá nejen materiálovým tokem, ale i návazným informačním tokem.

Neomezuje se pouze na hranice podniku, ale zabývá se uvedenými procesy již od dodavatele surovin až po odběratele.

PRODUKTIKA - Nová generace inženýrských služeb a technických prostředků, která na základě komplexu různých údajů optimalizuje různé technické, výrobní a jiné děje na ucelené systémy.

ERGONOMETRIE - Vytváření souladu mezi požadavky stroje, předpoklady pracovníka a pracovním prostředím za účelem snížení psychické a fyzické námahy.

SYNERGIKA - Zkoumá spolupráci mezi lidmi. Synergický efekt - co jeden nemůže, lze ve spolupráci s ostatními vyřešit.

VZTAH DOPRAVY A LOGISTIKY

Vzhledem k tomu, že doprava je jedním z komponentů oběhového procesu, je tedy zároveň jedním z článků logistiky (dopravní logistika).

V oblasti dopravy se logistika zaměřuje na

- zkoumání vlastního způsobu přemístění (technologická realita dopravního procesu)
- zkoumání technických prostředků, jejichž prostřednictvím se proces přemístění uskuteční
- zkoumání efektů přemístění v sociologicko-ekonomickém systému

Logistika v dopravě koordinuje, synchronizuje a optimalizuje pohyby zásilek po dopravní síti od místa a okamžiku jejich vstupu do sítě až po místo a okamžik výstupu ze sítě (převzetí od odesílatele až po předání příjemci za účasti jednoho nebo více druhů dopravy). Zároveň se logistika v dopravě zabývá také koordinací, synchronizací a optimalizací prostorového rozmístění, kapacit a pohybů všech prostředků a zařízení, jejichž součinnost je nutná k uskutečnění přepravy určité zásilky. Podobně je tomu i u přepravy osob.

Obsah:

Úvod	3
1 Základní problematika dopravy	4
Obecná definice dopravy.....	4
Doprava a společnost	4
Obecné požadavky na dopravu	4
Charakteristika dopravy	5
2 Doprava a logistika	5
Co je logistika	5
Disciplíny spojené s logistikou	6
Vztah dopravy a logistiky	6
3 Historie dopravy.....	7
4 Dopravní politika státu	8
Úkoly dopravní politiky státu	8
Zásady dopravní politiky Evropského společenství.....	8
Zásady dopravní politiky České republiky.....	8
Výzkum, vývoj a technická politika v dopravě.....	9
Doprava a legislativa.....	9
5 Základní pojmy v dopravě	10
Výrobní proces v dopravě.....	10
Technická základna dopravy.....	10
Kapacita dopravy	10
Členění dopravy	11

6 Silniční doprava	20
Historie a současnost	20
Charakteristika silniční dopravy	24
Technologie silniční dopravy	25
Členění technologie	25
Technologické pojmy a ukazatele silniční dopravy	26
Technická základna silniční dopravy	27
Rozdělení vozidel do kategorií	28
Požadavky na silniční motorová vozidla	30
Humanitárně technické požadavky	31
Technogicko technické požadavky	32
Provozně technické požadavky	32
Převravně technické požadavky	37
Rozměrové a hmotnostní omezující podmínky	39
Nákladní vozidla s univerzálním použitím	40
Nákladní vozidla speciální	41
Nákladní vozidla konstruována podle zvláštních předpisů	42
Dohoda ADR	42
Označení vozidel a jízdních souprav	44
Vozidla pro přepravu těžkých a nadrozměrných nákladů, technologie přepravy.....	
Vozidla pro přepravu zkazitelných věcí, technologie přepravy	53
Vozidla pro přepravu živých zvířat, technologie přepravy	54
Staveništní doprava	55
Kombinovaná doprava a její strategie	57
Charakteristika kombinované dopravy	57
Systém silnice – železnice	58

Mezinárodní silniční doprava	61
Tranzitní systém TIR	62
Pravidla práce osádek v mezinárodní silniční dopravě	65
Základní pojmy	66
Povinnosti dopravce v mezinárodní silniční dopravě	67
Povinnosti řidiče v mezinárodní silniční dopravě	68
Dohoda AETR a organizace pracovní doby	69
Tachografy a jejich použití	72
Základy komplexní technické péče o vozidlo	79
Legislativa a technická péče o vozidlo	79
Komplexní technická péče o vozidlo	79
Technické prohlídky silničních vozidel	80
Pravidelné měření emisí	83
Údržba a opravy prováděné provozovatelem vozidla	83
Zasílatelství (spedice) a dopravní logistická centra (DLC)	84
Terminály, dopravní logistická centra	84
Expresní a kurýrní služby	85
Zemědělská doprava	85
Podnikání v silniční dopravě	86
Provozování silniční dopravy, které je podnikáním	87
Žádost o koncesi	88
Způsobilost dopravce	88
Odborná způsobilost	88
Finanční způsobilost	89
Spolehlivost	89
Některé povinnosti dopravce a podnikatele v silniční dopravě	89
7 Pozemní komunikace	80
Vlastnictví pozemních komunikací	80
Státní správa a státní dozor	80
Provoz na pozemních komunikacích, základní pojmy	82
8 Dopravní nehody	85
Postup při dopravních nehodách a likvidace jejich následků	86
Literatura	87

Silniční dopravní prostředky

modul 2

Silniční dopravní prostředky

Legislativa, rozdělení, údaje o vozidle, základní části

Silniční dopravní prostředky

V tomto textu budou předmětem našeho zkoumání dopravní prostředky, zvláště pak dopravní prostředky silniční dopravy. Dopravní prostředky jsou závislé na použitém druhu dopravy v rámci soustavy (města, kraje, státu, kontinentu).

Dopravní soustavu v české republice tvoří následující dopravní systémy:

- Silniční doprava
- Železniční doprava
- Letecká doprava
- Vodní doprava
- Městská hromadná doprava (tvořená subsystémy – trolejbusová doprava, ...)
- Ostatní

Každou dopravní soustavu charakterizují dopravní prostředky jí použité.

Dopravní prostředek je technický prostředek, jehož pohybem se uskutečňuje přemístování osob a věcí. Základní přehled používaných dopravních prostředků pro jednotlivé dopravní systémy je uveden níže.

Používané dopravní prostředky pro jednotlivé dopravní systémy:

Dopravní systém	Dopravní prostředky	Druhy
Silniční doprava	Silniční vozidla	Motorové, přípojné
Železniční doprava	Železniční kolejová vozidla	Hnací, tažené, speciální
Letecká doprava	Letadla	Aerostaty, aerodny, rakety
Vodní doprava	Plavidla	Lodě, remorkéry, čluny
MHD	Vozidla MHD	Autobusy, trolejbusy, tramvaje, metro
Ostatní	Nekonvenční prostředky	Výtahy, schody, lanové dráhy

Obr. 1 vítejte na palubě...

Nás budou zajímat **vozidla silniční dopravy**. Tak tedy “Vítejte na palubě!”.